

”TÄÄLLÄ ANNETAAN VASTUUTA JA
LUOTETAAN...TUNNEN ITSENI
TARPEELLISEKSI...”

Työttömien kokemuksia Helsingin työttömät
-järjestön aktivointipalveluista

Helena Uusi-Seppä

”TÄÄLLÄ ANNETAAN VASTUUTA JA
LUOTETAAN...TUNNEN ITSENI
TARPEELLISEKSI...”

Työttömien kokemuksia Helsingin työttömät
-järjestön aktivointipalveluista

Helena Uusi-Seppä c11996
Opinnäytetyö, kevät 2012
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Etelä, Helsinki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Uusi-Seppä, Helena. ”Täällä annetaan vastuuta ja luotetaan...tunnen itseeni tarpeelliseksi.” Työttömien kokemuksia Helsingin Työttömät järjestön aktivointipalveluista. Diak Etelä, Helsinki, kevät 2012, 42 s., 3 liitettä.
Diakonia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tutkimusympäristö oli Helsingin Työttömät -järjestö, jonka toimintaperiaatteita ovat työttömien etujen valvominen ja oikeuksien puolustaminen sekä jäsenten työllistymismahdollisuuksien lisääminen. Tutkimustyön tarkoituksena oli tutkia Helsingin Työttömät järjestön jäsenten kokemuksia järjestön tarjoamista tuki- ja aktivointipalveluista sekä näiden merkityksestä järjestön jäsenten uudelleentyöllistymiseen.

Tutkimus oli kvalitatiivinen ja kohderyhmänä oli viisi henkilöä, joiden valintakriteereinä oli, että he olivat Helsingin Työttömät yhdistyksen 2000-luvulla työttömäksi jääneitä jäseniä. Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluin ja tutkimusmateriaali analysoitiin aineistolähtöisesti.

Tutkimustuloksista ilmeni, että järjestön tärkeimmiksi aktivointipalveluiksi koettiin järjestön tarjoamat kehitymis- ja opiskelumahdollisuudet sekä mahdollisuus tehdä töitä tukityöllistettynä, työkokeilussa, työharjoittelussa tai vapaaehtoistyön parissa. Järjestön merkityksellisemmiksi tukimuodoiksi koettiin kuitenkin järjestön tarjoama yksilöllinen tuki, vertaistuki sekä järjestössä syntyvä henkinen ja sosiaalinen pääoma. Haastatellut henkilöt olivat liittyneet järjestön jäseniksi tilanteissa, jolloin heitä oli kohdannut elämässä henkilökohtainen kriisi. Järjestöön liittyminen oli todennäköisesti ehkäissyt heidän syrjäytymistä ja ongelmien lisääntymistä tilanteessa, jossa viranomaisten tarjoamat universaalit palvelut eivät olleet riittäviä.

Avainsanat: työttömyys, työ, järjestö, järjestö, kokemus, kokemuksen tutkiminen

ABSTRACT

Uusi-Seppä, Helena. Experiences of Re-employment.
42 p, 3 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2012.
Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services.
Degree: Bachelor of Social Services.

The research surveyed the organization Helsingin Työttömät, which oversees the interests and rights of unemployed members. The organization also supports its members' employment. The thesis researches the experiences of unemployed people and the principal aim was find out the most important service that they receive from the organization.

The qualitative method was used in the thesis. The material was collected by using theme interviews. All the five interviewees have been unemployed since the year 2000. The collected data was analysed using material-based content analysis.

The results showed that the most important service in organization was the possibility to gain some work experience using labor market allowance, in work training or in voluntary work. However, the interviewees experienced individual support, peer support and social capital as significant. All the interviewed people become members of the organization when they had a serious personal crisis in their lives. Membership of the organization probably prevented their social exclusion and problems to pile up in situation when the statutory services are insufficient.

Keywords: unemployment, work, organization, experience, research of experiences

SISÄLLYS

1	TYÖTTÖMYYS 2000-LUVULLA.....	6
2.1	Työttömyys.....	8
2.2	Työ ja työn merkitys ihmiselle.....	12
2.3	Opinnäytetyön aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia.....	14
3	HELSINGIN TYÖTTÖMÄT JÄRJESTÖ TYÖTTÖMIEN TUKENA.....	17
3.1	Järjestötoiminnan periaatteet.....	17
3.2	Helsingin Työttömät -järjestön toiminta ja tukimuodot.....	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	20
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	20
4.2	Tutkimuksen aineisto ja analyysi.....	20
4.3	Tutkimuksen eettisyys.....	24
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	25
5.1	Kokemuksia järjestön aktivointipalveluista.....	25
5.2	Kokemuksia järjestön tukipalveluista.....	26
5.3	Kokemuksia järjestön palvelujen vaikutuksesta uudelleentyöllistymiseen.....	29
6	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	30
6.1	Yhteenvetoa tutkimuksen tuloksista.....	30
6.2	Tutkimusprosessi ja tutkimuksen luotettavuus.....	32
6.3	Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet.....	33
	LÄHTEET.....	35
	LIITTEET.....	37
	Liite 1. Teemahaastattelurunko.....	37
	Liite 2. Abstrahoinnin esimerkki.....	38
	Liite 3. Työelämän yhteistyösopimus.....	42

1 TYÖTTÖMYYS 2000-LUVULLA

Globaali ja taloudellinen taantuma aiheuttivat Työministeriön (2012) mukaan Suomessa 2000-luvun alussa rajun työttömyyden lisääntymisen. Marraskuussa 2000 työttömiä oli yhteensä 224 000 henkilöä ja työttömyysprosentti oli 8,7 sekä marraskuussa 2001 työttömiä oli 226 000 henkilöä ja työttömyysprosentti oli 8,8. Vuonna 2002 työttömiä oli yhteensä 243 000 ja työttömyysaste oli 9,5 prosenttia sekä vuonna 2003 työttömänä oli 257 000 henkilöä ja työttömyysaste oli jo 9,9 prosenttia. (Tilastokeskus 2001 & 2003.)

Työttömyys lisääntyi vuoteen 2004 asti, jolloin työttömiä oli 300 900 henkilöä sekä työttömien määrä alkoi kasvaa taas vuonna 2008, jolloin työttömiä oli 219 000 työttömää työnhakijaa, ja vuoden 2009 loppuun mennessä se oli kasvanut lähes 300 000:een. Vuonna 2010 toukokuussa työttömiä oli yhteensä 293 000 ja työttömyysaste oli 10,5 prosenttia. Vuoden 2011 aikana työttömyys kääntyi laskuun sekä työttömyysasteen vuosikeskiarvo vuonna 2011 oli 7,8 prosenttia. Vuoden 2012 tammikuussa työttömyysprosentti oli 7,8 ja koska vuoden 2012 taloudellinen kasvu ja kehitys olisivat ennusteen mukaan heikkoja, työttömyysasteen ennustetaan vuonna 2012 pysyvän samalla tasolla, kun vuonna 2011. (Tilastokeskus 2001 & 2012; Työ- ja elinkeinoministeriö 2011.)

Työtä on pidetty Suomessa tärkeänä sekä taloudellisten että sosiaalisten arvojen vuoksi. Työttömyys yksilötasolla heikentää osallisuutta ja yhteiskunnallista tasapuolisuutta ja demokratiaa sekä altistaa terveysongelmille ja köyhtymiselle. Työttömyys yhteiskunnallisella tasolla nähdään taloudellisena ongelmana, mikä aiheuttaa lisääntyneitä työ- ja sosiaaliturvamenoja. (Työministeriö 2007.)

Työministeriön vuonna 2007 julkaiseman Työpolitiikan tutkimusohjelman 2008–2011 mukaan Suomi on sitoutunut Eurooppa 2020 talouden kehittämisen strategiaan, jonka tärkeimpinä tavoitteina on Suomessa nostettu esille köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä osallisuuden ja työllisyyden lisääminen. Keinoja tavoitteisiin pääsemiseksi ovat yhteiskunnan eri sektoreiden yhteistyö, sitoutuminen konkreettisiin toimenpiteisiin, riskiryhmien syrjäytymisen ehkäiseminen sekä työllistymismahdollisuuksien laajentaminen siten, että lisätään erityisesti pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. (Työministeriö 2007.)

Työttömyys on erittäin ajankohtainen ilmiö sekä aiheena kiinnostava, jonka vuoksi kyseiseen aiheeseen valitsin. Tutkimusympäristöni oli Helsingin Työttömät -järjestö. Järjestön toimintaperiaatteina ovat työttömien etujen valvominen, osallisuuden ja työllistymismahdollisuuksien lisääminen sekä työttömyyden liittyvän keskustelun herättäminen yhteiskunnallisella tasolla.

Tutkimukseni oli kvalitatiivinen ja aineistohankinnan toteutin teemahaastatteluin sekä käytin taustateorianäkökulana ensisijaisesti 2000-luvulla julkaistuja tutkimuksia, katsauksia ja julkaisuja. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia 2000-luvulla työttömäksi joutuneiden Helsingin Työttömät -järjestön jäsenten kokemuksia järjestön tarjoamista tuki- ja aktiivointipalveluista ja näiden merkityksestä uudelleentyöllistymiseen. Opinnäytetyöni tutkimusongelmana oli selvittää, mitä kokemuksia työttömillä henkilöillä oli järjestön aktiivointitoimenpiteistä. Opinnäytetyön tuloksia on tarkoitus esitellä työelämäyhteistyötaholle ja Helsingin Työttömät -järjestön jäsenille sekä opinnäytetyön tutkimustulokset luovutetaan opinnäytetyön tilaajan käyttöön järjestön palvelujen arvioimiseen ja kehittämisen tueksi.

2 TYÖTTÖMYYS JA TYÖN MERKITYS

2.1 Työttömyys

Työttömyys tarkoittaa ansiotyön ja sitä kautta säännöllisten tulojen menetystä. Työttömyys voi aiheuttaa syrjäytymistä, köyhyyttä, terveydellisiä ongelmia sekä työelämätaitojen heikentymistä. (Poiijula 2003.) Työttömyys vaikuttaa tutkimuksen mukaan useimmiten ihmisen elämään kokonaisvaltaisesti, erityisesti pitkäaikaiseen työttömyyteen liittyy ongelmien päällekkäisyyttä ja lisääntymistä, mikä vuorostaan altistaa epätasaarvoiseen asemaan joutumista suhteessa muihin yhteiskunnan jäseniin. (Kauppinen, Saikku & Kokko 2010, 234–247.)

Suomen Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan työttömäksi luokitellaan henkilö, joka on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi sekä jolla on velvollisuus hakea aktiivisesti töitä ja osallistua oman työllistymissuunnitelman laatimiseen. Työttömällä henkilöllä on oikeus saada työvoima- ja työnvälityspalveluja, työnhakuvalmennusta sekä oikeus tehdä työllistymissuunnitelma yhdessä työvoimatoimiston kanssa. Työttömyysaikaisten toimeentuloetuuksien lisäksi työttömällä on oikeus opiskella sivutoimisesti ja työskennellä osa-aikaisesti tai harjoittaa sivutoimista yritystoimintaa, tehdä vapaaehtoistyötä sekä satunnainen ja lyhyt ulkomaanmatka. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011.)

Suomessa työvoimapolitiikalla vaikutetaan eri tavoin ja keinoin työttömyyden vähentämiseen ja työllisyyden lisäämiseen. Merkittävämpiä keinoja ovat eri sektoreiden yhteistyö ja tarjoamat tukipalvelut, hallituksen ja kuntien luomat kehittämisprojektit ja toimenpiteet sekä viranomaisten sitoutuminen työttömyyden vähentämiseen. Tutkija Anu Järvensivu (2004) puhuu myös proaktiivisesta työvoimapolitiikasta, jossa perinteisten passiivisten (esim. päivärahojen maksaminen) ja aktiivisten (esim. työttömien kouluttaminen työnhakuun) työvoimapolitiittisten toimenpiteiden rinnalla, pyritään vaikuttamaan ennakkoon siten, että kohdistetaan työelämässä oleviin henkilöihin ja organisaatioihin (esim. muutos- ja irtisanomistilanteet, työntekijöiden työssä jaksamisen ja osaaamiseen liittyvä kehittäminen) työvoimapolitiittista koulutusta sekä aloitetaan työvoima-

poliittisesti perusteltu työpaikkojen kehittämistoiminta, suunnitelleen yhteistyössä työelämätahojen kanssa tarpeellista koulutusta, palveluja sekä pitkällä tähtäimellä kantavia yhteiskunnallisesti merkittäviä toimintamalleja. (Järvensivu 2004, 31–36.)

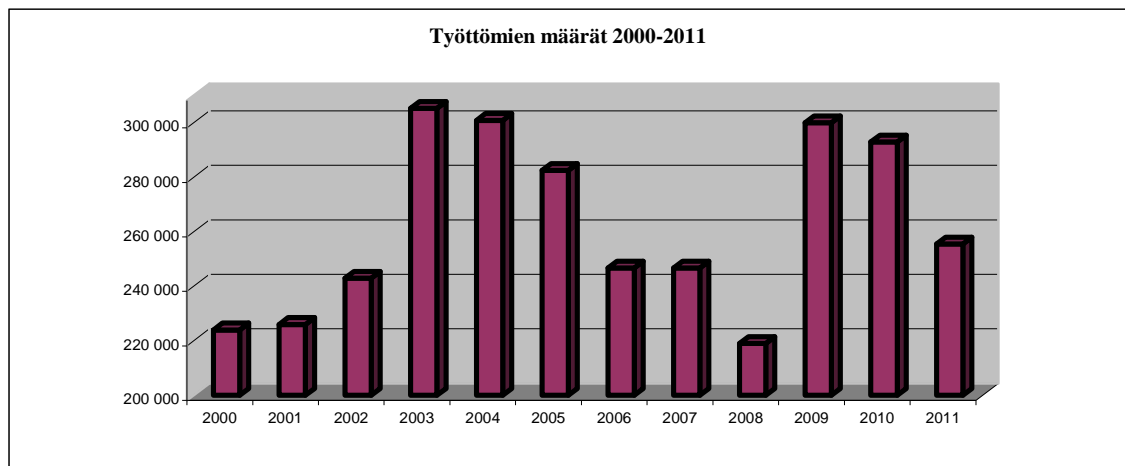
Työttömyys on yhteiskunnalle taloudellinen ongelma ja aiheuttaa lisääntyneitä työ- ja sosiaaliturvamenoja. Työttömyyden pitkittyminen ja köyhtyminen sekä osattomuuden siirtyminen sukupolvelta toiselle luovat yhteiskuntaan marginaaliryhmiä sekä alentavat työttömien henkilöiden voimavaroja ja uudelleentyöllistymismahdollisuuksia. Työttömyys saattaa olla kausityöttömyyttä tai kitka- ja rakennetyöttömyyttä, jolloin työnhakijat ja tarjolla olevat työpaikat eivät kohtaa tiedonkulkuun ja/tai ajoitukseen liittyvien ongelmien vuoksi. Suhdannetyöttömyys liittyy epävakoihin taloudellisiin aikoihin sekä on riittämättömästi kysynnästä johtuva työttömyys, kun taas teknologinen työttömyys liittyy liialliseen työvoimaan, joiden työelämätaidot eivät ole enää tarpeellisia tai riittäviä. Vajaatyöllisyys ja piilotyöttömyys liittyvät heikkoon kysyntään ja/tai lamakausiin ja vaikka työttömillä oli halua tehdä töitä, he eivät ilmoittaudu työvoimatoimistoon työtömiksi työnhakijoiksi eli kyseessä saattavat olla maanviljelijät, sekatyömiehet yms. ammattien edustajat, joiden työllisyystilanne on yleensäkin melko vaihteleva. (Koistinen 1999, 149–154.)

Työttömyyttä aiheuttavat muun muassa globalisaatio ja maailmalaajuinen verkostoituminen, työvoiman alueellinen ja kansainvälinen liikkuvuus, organisaatioiden tiukentuneet tehokkuus- ja talousvaatimukset, teollisuuden uudelleensijoittuminen muihin maihin ja tuotantomuutokset, maailmamarkkinoiden muuttuva tilanne sekä Euroopan Unionin alueen valtioiden ja maailman muiden maiden yleinen taloustilanne. Lisäksi lisääntynyt sosiaalinen epätasa-arvoisuus, väestön ja työikäisen väestön määrän kasvu tai lasku, nopea kehitys ja lisääntyneet osaamisen vaatimukset työelämässä vaikuttavat osaltaan työllisyystasoon. (Pojula 2003, 11–25; Työministeriö 2007.)

Sosiologian professori Manuel Castells tuo esille, että vaikka maailmalaajuinen globalisaatio ja verkostoituminen lisääisivät tehokkuutta ja yhteistyötä mm. terveyssektorilla, kauppasuhteissa sekä teknologian ja kulttuurin saralla, ne samaan aikaan luovat etuoikeutettuja yhteisöjä ja yhteiskuntia (eliitti) sekä saattavat toisaalta lisätä yhteiskunnallista ja maailmanlaajuista epätasa-arvoa. Tällöin yhteisöjen ja yhteiskuntien jäsenet,

pieniä eliittiluokkia lukuun ottamatta, menettävät pikkujoukko hallinnan ja vaikutusvallan koskien heidän elämää, asuinympäristöä, valinnanvapautta sekä taloudellista ja työllisyystilannetta. (Castells 1997, 68–69). Suomessa tämä näkyi koko 2000-luvun esimerkiksi paperi- ja teknologiateollisuuden siirtymisessä muihin, edulliset tuotantokustannukset tarjoaviin maihin, mikä vuorostaan lisäsi työttömyyttä Suomessa sekä kasvatti maailmanlaajuisista epätasa-arvoa entisestään.

Globaali ja taloudellinen taantuma aiheuttivat 2000-luvun alussa Suomessa työttömyyden lisääntymisen. Marraskuussa 2000 työttömyysprosentti oli 8,7 sekä marraskuussa 2001 työttömyysprosentti oli 8,8. Vuonna 2002 työttömyysaste oli 9,5 prosenttia sekä vuonna 2003 työttömyysaste oli jo 9,9 prosenttia. (Tilastokeskus 2001 & 2003.) Työttömyys lisääntyi jyrkästi vuoteen 2004 asti, jolloin työttömiä oli yhteensä 300 900 henkilöä, mutta tämän jälkeen tilanne alkoi hieman tasaantua. 2000-luvun taantumassa työttömien määrä alkoi kasvaa uudelleen vuonna 2008, jolloin työ- ja elinkeinotoimistossa oli 219 000 työtöntä työnhakijaa, ja vuoden 2009 loppuun mennessä se oli kasvanut lähes 300 000:een. Vuonna 2010 toukokuussa työttömiä oli yhteensä 293 000 ja työttömyysaste oli 10,5 prosenttia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011 & 2012a.)

KAAVIO 1: Työ- ja elinkeinoministeriön työttömien lukumäärät 2000–2011

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2011 aikana työttömyys Suomessa on kääntynyt laskuun, työttömyysasteen vuosikeskiarvo vuonna 2011 oli 7,8 prosenttia ja vuonna 2010 se oli 8,4 prosenttia. Vuoden 2012 tammikuussa työttömyysprosentti oli 7,8 sekä työttömiä oli tammikuussa yhteensä 203 000 henkilöä. Naisten työllisyysaste nousi tilasto-

keskuksen mukaan puoli prosenttiyksikköä, kun taas miesten työllisyysaste laski puoli prosenttiyksikköä. Helmikuussa 2012 työttömyysaste oli 7,7 prosenttia ja työttömiä oli yhteensä 204 000 henkilöä. (Tilastokeskus 2012; Työ - ja elinkeinoministeriö 2012b.)

Suomen työttömyystilastoihin sekä työllistymismahdollisuuksiin tulee jatkossakin vaikuttamaan edelleen maailman yleinen talous- ja markkinatilanne, työntekijöiden osaamisen taso suhteessa työelämän tarpeisiin sekä väestön koulutustaso ja sitä kautta työmarkkinoille sijoittuminen. Lisäksi työllisyyteen vaikuttaa suurten ikäluokkien poistuminen työelämästä, perhepoliittisten tukien määrän tarkistaminen sekä vähemmistöryhmien, ikääntyvien ja pitkäaikaistyöttömien työllistymisen tukeminen entistä tehokkaammin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2007.)

Suomi ja muut Euroopan Unionin valtioiden maat kokoontuivat maaliskuussa vuonna 2000 ja sopivat Lissabonin strategiasta, jonka tavoitteena oli tukea kyseisten valtioiden taloudellisia, yhteiskunnallisia ja ympäristöllisiä kehitysnäkymiä. Taloudellinen taantuma loi vaikeuksia strategian tavoitteiden toteuttamisen suhteen ja Suomessakin tuolloin haasteena oli työllisyyden lisääminen ja talouden vakauttaminen. (Valtiovarainministeriö 2009.) Maaliskuussa 2010 Euroopan unionin neuvosto on sopinut unionin jäsenmaiden uusista yhteisistä työllisyys- ja kasvustrategioista vuoden 2000 talouskriisin aiheuttaman taloudellisen taantuman vuoksi. Euroopan hidas talouskasvu, valtioiden ylivelkaantuminen ja korkeat työttömyysluvut aiheuttivat tarvetta entistä tehokkaampaan sekä kaikille Euroopan Union maille yksilöllisempään talouspolitiikkaan. Eurooppa 2020 talouden kehittämisen strategian tärkeimpinä tavoitteina ovat työllisyyden lisääminen, kestävämpään ja vakaampaan taloustilanteen luominen, sosiaalisen osallisuuden tukeminen sekä tiedon ja innovatiivisuuden hyödyntäminen aikaisempaa tehokkaammin. Eurooppa 2020 strategian tavoitteisiin sovittiin pyrittävään kehittämällä laillista maahanmuuttoa, tukemalla koulunkäyntiä sekä yhteiskunnallista osallisuutta, nostamalla 20–64-vuotiaiden työllisyysastetta 75 prosenttiin, vähentämällä ikäsyrojintää työmarkkinoilla ja tukemalla matalan osaamisen tason omaavien henkilöiden työllistymistä. Lisäksi unionin jäsenmaiden tulisi strategian mukaan lisätä energiatehokkuutta ja parantaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan mahdollisuuksia. (Palola 2010, 266–275.)

Suomen eduskunnan suuri valiokunta on nostanut Eurooppa 2020 strategiasta esille eri-

tyisesti köyhyyden vähentämisen, johon konkreettisina puuttumiskeinoina ovat yhteiskunnan eri sektoreiden yhteistyö ja sitoutuminen sekä konkreettiset ohjelmat ja toimenpiteet, joilla pyritään lisäämään tasa-arvoa ja vaikuttamana erityisesti syrjäytymisuhan alla olevien tilanteisiin. Yksi tärkein tapa köyhyyden vähentämiseksi sekä osallisuuden tukemiseksi olisi työllistymismahdollisuuksien laajentaminen, edistämällä työllistymistä lisäämällä erityisesti työmarkkinoilta pitkään syrjässä olleiden työllistymistä sekä ehkäisemällä sosiaalista syrjäytymistä keskittymällä erityisesti syrjäytymisvaarassa oleviin (mm. osatyökykyiset, vammaiset, nuoret, yksinhuoltajat, vähemmistöt) ryhmiin. Rakenneyöttömyyttä tulisi pyrkiä vähentämään sekä tarjolla olevien työvoimapalveluiden tulisi olla aktiivisia ja entistä yksilöllisempiä. Lisäksi tulisi varmistaa toimeentulo työelämään siirtyessään ja ehkäistä jo työssä käyvien köyhtymistä. Työttömien voimavarainraistamiseen, ihmisen elinikäiseen oppimiseen, työturvallisuuteen ja työterveyteen sekä ennaltaehkäisevään toimintaan työmarkkinoilla, tulisi myös panostaa enemmän. (Palola 2010, 266–275.)

2.2 Työ ja työn merkitys ihmiselle

Tarja Cronberg (2010) kirjassaan Uuden työn politiikka määrittelee työn palkkatyöksi, jota tehdään toimeentulon saamiseksi. Hän tuo esille, että on myös työtä, josta ei makseta palkkaa. Ansiotyön merkitys ihmisen elämässä on Cronbergin mukaan laskenut, vapaa-aika arvostettiin enemmän ja työnteosta haluttaan palkan lisäksi myös henkistä pääomaa. Työ on Suomessa ihmisille tärkeä muunkin syyn, kun palkan vuoksi. Cronberg ihmettelee ajatusta siitä, että suomalaiset työttömät välttäisivät työntekoa. Hänen mielestä on enemmänkin kyse monimutkaisesta byrokratiasta, työttömien leimaamisesta ja sen vuoksi työntekijä-identiteettinsä menettämisestä. Työtön henkilö menettää ammatti-identiteettinsä ja hänelle luotaan työttömän identiteetti eli vaikean taloustilanteen lisäksi, työttömät joutuivat Suomessa kantamaan usein häpeätaakka koska ovat toimeettomina sekä menettävät itsemääräämisoikeutensa, kun ovat työviranomaisten valvonnassa ja sosiaaliviranomaisten holhouksessa. (Cronberg 2010).

Työ tarjoaa ihmiselle taloudellisen toimeentulon, mutta myös mahdollisuuden hyödyntää omaa osaamista ja saada sitä kautta onnistumisen kokemuksia. Työ rytmittää elämää

sekä tarjoaa sosiaalisen yhteisön, johon voi kuulua ja jossa saattaa tavata ihmisiä sekä kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lisäksi työ antaa mahdollisuuden tuntea itsensä tarpeelliseksi, vaikka muilla elämänalueilla olisikin ongelmia. Toisaalta työ saattaa joskus olla myös raskasta tai muulla tavoin epätyytyttävää Työ on vain osa elämää, ja sen hallinta on vain osa elämänhallintaa, mutta työn menettäminen kuitenkin vaikuttaa usein myös muihin elämänalueisiin. (Pyökkönen, Vuori & Kääriäinen 2010, 1–6.)

Työn merkitys on psykoterapeutti Soili Poijulan (2003) mukaan vahvasti kulttuurisidonnainen sekä työssä käyminen ja säännöllisen toimeentulon ansaitseminen, ovat tärkeä osa erityisesti länsimaista kulttuuria. Suomalaisessa yhteiskunnassa työn tärkeys korostuu vielä erityisesti, kun ihmisen arvo on määritelty ja määritellään usein edelleen hyvin vahvasti työllä, sen tekemisellä sekä ahkeruudella. Taloudellinen turvallisuus ja työkykyisyys ovat myös olennaisia onnellisuusperusteita Suomessa. (Pojula 2003.)

Työn menetys saattaa olla jopa yksi ihmisen elämän traumaattisimmista kokemuksista, mutta aikaa irtisanomiseen liittyvään järkytyksestä toipumiseen ei juuri jää, kun työttömän odotetaan välittömästi aloittavan aktiivinen työnhaku ja miettivään mitä hän tulevaisuudessa haluaisi tehdä. Työnantajalta on toisinaan mahdollista saada irtisanomisen yhteydessä taloudellinen tukipaketti sekä työvoimatoimistot tarjoavat palveluja työnhakuun ja osaamiseen kehittämiseen, mutta työtön jää usein yksin työn menettämiseen liittyvän kriisinsä ja kokemuksiansa kanssa. (Pojula 2003.)

Työttömän henkilön taloudellisen tilanteen heikentymisen lisäksi työttömyys vaikuttaa myös sosiaalisiin suhteisiin ja osallisuuteen, jokainen haluaa kuulua johonkin yhteisöön sekä olla osana yhteiskuntaa ja tarpeellinen. Työtön henkilö saattaa jäädä useasti osattomaksi sosiaalisista suhteista, yhteiskunnallisista oikeuksista ja demokratiasta sekä työmarkkinoista ja taloudesta. Jatkuva yhteiskunnan ulkopuolelle jääminen heikentää henkilön elämänhallintaa, terveydellistä tilannetta ja sosiaalisia suhteita. (Pojula & Ahonen 2007.)

Työttömäksi joutuneen henkilön työn menetykseen liittyvät kokemukset vaikuttavat usein koko perheeseen sekä mahdollisesti myös perhejäsenten välisiin suhteisiin. Työtön henkilö ja hänen perheensä joutuvat kohtamaan aivan uudenlaisen kriisitilanteen, jossa

perhe parhaimmassa tapauksessa keskustelelee ja tekee yhteistyötä sekä laatii eräänlaisen selviytymissuunnitelman, jonka ansioista työtön henkilö kokee olevansa edelleen arvokas perhejäsen ja kykenee säilyttämään elämänhallintansa suhteellisen hyvin. Toisaalta jos henkilö on yksin tai/ja perheessä on ollut jo ennestään ongelmia sekä kriisinsieto- ja selviytymiskyky uuden ongelman kohtaamiseen on rajallinen, syntyy perheessä väistämättä myös ristiriitoja ja tapahtuu syyllistämistä. Erityisesti taloudellisen tilanteen heikkeneminen, lasten huomiotta jättäminen kriisissä, muutokset perherooleissa sekä mielenterveydelliset ja päihdeongelmat saattavat aiheuttaa lisäongelmia sekä isoja, kokonaisvaltaisia muutoksia (esim. avioero, kodin menetys), perheiden tilanteissa ja työttömän henkilön elämässä. Tällöin työttömän henkilön elämänhallinta saattaa olla usein heikkoa tai koetuksella sekä ongelmat voivat lisääntyä entisestään. (Poijula 2003.)

2.3 Opinnäytetyön aiheeseen liittyviä aikaisempia tutkimuksia

Opinnäytetyöni aiheeseen liittyviä muita tutkimuksia joihin tutustuin, olivat Helsingin Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden Essi Hämäläisen ja Heli Leskisen vuonna 2004 tekemä opinnäytetyö Päivää...kokemusta ei ole, työhaluja on sekä Savonia ammattikorkeakoulun opiskelijoiden Taina Niskasen ja Seija Seppäsen vuonna 2009 tekemä opinnäytetyö Palkkatuella työelämään. Lisäksi perehdyin Niina Leinosen vuonna 2010 tekemään pro gradu tutkielmaan Aikaa ois, rahaa ei sekä tutkija Mika Alakauhaluoman tekemään työttömien aktivoimista koskevaan tutkielmaan Voidaanko aktiivoinnilla vaikuttaa työttömien työllistymiseen ja hyvinvointiin.

Hämäläisen ja Leskisen tutkimuksessa on tutkittu työllistämiprojektiin osallistuvien työttömien henkilöiden kokemuksia uudelleentyöllistymisestä, tutkimus oli kvalitatiivinen ja aineiston keruu toteutettu teemahaastatteluin. Tutkimuksen mukaan työllistymiseen vaikuttaa eniten työttömän oma aktiivisuus ja työllistämistoimintaan osallistuminen, työllistyminen taas tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä ehkäisee syrjäytymistä. Tutkimuksesta selvisi, että projektin kautta työllistäminen koettiin pääsääntöisesti myönteisenä, joskin tukea yksilöllisempään urasuunnitteluun sekä pitempiä työllistymismahdollisuuksia toivottiin.

Niskasen ja Seppäsen tutkimuksessa tutkittiin palkkatuella työllistettyjen rakennetyöttömien työllistymiskokemuksia, tutkimus oli kvalitatiivinen ja aineiston keruu toteutettu teemahaastatteluin. Tutkimuksen kautta saatiin tietoa työllistymisen vaikutuksesta hyvinvointiin sekä työhön ohjaamisesta ja sijoittumisesta. Tutkimuksen mukaan osallisuus sekä taloustilanteen parantuminen olivat keskeisempiä työllistymisen hyvinvointivaikutuksia. Tutkimuksessa tuli myös esille, että työ- ja elinkeinotoimistojen tulisi kehittää yhteistyötä ja tiedottamista suhteessa työttömiin asiakkaisiin ja yhteistyökumppaneihin sekä yritysten oma mielenkiinto ja yhteistyöhalu työllistämiseen suhteen, voisi olla suurempi. Työttömien yksilöllisempään tukemiseen sekä etujen valvomiseen olisi myös haastateltujen kokemusten mukaan kiinnitettävä enemmän huomiota.

Leinosen laadullisessa tutkimuksessa tutkittiin kokemuksia työttömänä olosta ja työttömyydestä sekä siihen liittyvistä elämänmuutoksista ja näiden vaikutuksista. Tutkimuksessa myös selvitettiin, miten muu yhteiskunta suhtautuu työttömiin ja työttömyyteen. Työttömyys vaikutti tutkimuksen mukaan väistämättä hyvinvointiin ja moniin elämän osa-alueisiin. Toisaalta koettiin, että työttömyyteen voi liittyä myös hyviä asioita, kuten uusi arvojärjestys ja elämän kiireettömyys. Muun yhteiskunnan suhtautuminen työttömyyteen vaikuttaa olennaisesti työttömien jokapäiväiseen elämään, työttömyyden kontrollointi ja normalisointi näkyvät työttömien arjessa tutkimuksen mukaan usein velvollisuuksina ja rajoituksina.

Ala-Kauhaluoma pohtii tutkielmassaan, että viranomaisten aktivointisuunnittelu tuki työttömien työllistymisvalmiuksia sekä on suhteellisen tehokas keino, mutta lyhyellä aikavälillä tällä keinolla ei kuitenkaan onnistuttu sijoittamaan työttömiä avoimille työmarkkinoille. Erilaiset työttömille tarkoitetut toimenpiteet sen sijaan olivat hyviä keinoja osallisuuteen tukemiseen, kun ne tukivat yksilöiden inhimillistä pääomaa ja työnhakutaitoja sekä lisäävät motivaatiota työllistyä. Ala-Kauhaluoman mukaan osallistuminen toimintaan ja toimenpiteisiin parantaisi mahdollisuuksia työllistymiseen sekä osin myös työttömän elämänlaatua. Aktivointisuunnitelma edisti tutkimuksen mukaan myös eri viranomaisten yhteistyötä ja tuki palvelujärjestelmän toimintaa.

Kaikissa tutkimuksissa tuli esille työttömien oman aktiivisuuden merkitys työllistymisen onnistumiseksi sekä tarve tulla kohdatuksi yksilönä. Viranomaisten harrastama mo-

nimutkainen byrokratia ja kontrolli eli keppi ja porkkana menetelmä, kuten Ala-Kauhaluoma tutkimuksessaan asian ilmaisi, ei ollut tutkimusten mukaan välttämättä kovin tehokas tapa motivoida ja työllistää työttömiä henkilöitä. Erityisesti pitkäaikaisyöttömien kohdalla tarve tulla kohdatuksi arvokkaasti ja saada yksilöllistä tukea sekä aikaa voimaantumiseen ja urasuunnitteluun, korostuivat vahvasti. Yksilöllisempi urasuunnittelu, eri sekoreiden toiminta ja vahva yhteistyö, innovatiivisempi työote sekä toiminnan kehittäminen asiakaslähtöisemmäksi, olivat tutkimusten mukaan varsin merkityksellisiä keinoja tulosten aikaansaamiseksi.

3 HELSINGIN TYÖTTÖMÄT -JÄRJESTÖ TYÖTTÖMIEN TUKENA

3.1 Järjestötoiminnan periaatteet

Sivistysliito Kansalaisfoorumin pääsihteerin ja filosofian tohtorin Aaro Harjun mukaan kansalaistoiminta on ihmisten aktiivista toimintaa, jossa toimitaan yhdessä ja yhteisen hyväksi ja jossa ihminen käyttää omaa työpanosta. Harju puhuu myös kansalaisyhteiskunnasta, joka pitää sisällä yhdistys- ja järjestötoiminnan, sosiaalisen median, säätiötoiminnan ja mm. vapaaehtoistyön. Kansalaistoiminnasta hyötyvät yksittäisten henkilöiden lisäksi myös erilaiset yhteisöt sekä yhteiskunta. Harjun mukaan keskeisimmän panoksen kansalaistoimintaan antavat erilaiset kansalaisjärjestöt (rekisteröidyt tai rekisteröimättömät), jotka edistävät yhteisten tavoitteiden, arvojen ja hyötyjen saavuttamista sekä joilla on toimintanormit ja -organisaatio sekä sovittu taloudenhoito. (Harju 2003, 9–15.)

Kansalaistoiminta sijoitetaan yleensä kolmannelle sektorille, jonka toiminnalle on Harjun mukaan tyypillistä vahva eettisyys, voittoa tavoittelemattomuus, riippumattomuus, ja vapaaehtoistyön käyttö. Kolmannen sektorin rooli palvelutarjoajana, yhteistyökumppanina ja vaikuttajana suomalaisessa yhteiskunnassa on Suomen taloudellisen tilanteen ja hyvinvointivaltion murenemisen myötä viime vuosikymmenen aikana vahvistunut entisestään. (Harju 2003, 5–135.)

Kansalaistoiminta erilaisella järjestö- ja yhdistystoiminnalla mahdollistaa uusien asioiden ja toimintamallien oppimista, tarjoaa palveluja erityisesti syystä tai toisesta muun yhteiskunnan ulkopuolelle jääville ihmisille, tuottaa sosiaalista pääomaa, luo ja lisää yhteisöllisyyttä, mahdollistaa aktiivisen kansalaisuuden, vahvistaa yhteiskunnallisia rakenteita ja demokratiaa, tukee ja vahvistaa vapaaehtoistoimintaa, ehkäisee syrjäytymistä sekä työllistää kansalaistoiminnan kautta työttömiä. (Harju 2003, 5-135.)

3.2 Helsingin Työttömät -järjestön toiminta ja tukimuodot

Vuonna 1993 perustettu Helsingin Vallilan teollisuusalueella Nokiantielle sijaitseva Helsingin Työttömät -järjestö on Työttömien valtakunnallisen riippumattoman kansalaisjärjestön jäsenyhdistys. Yhdistyksen tärkeimmät toimintaperiaatteet ovat työttömien etujen valvominen ja oikeuksien puolustaminen, työttömien henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisääminen, työttömyyden liittyvän keskustelun herättäminen yhteiskunnallisella tasolla sekä jäsenten työllistymismahdollisuuksien lisääminen. Helsingin Työttömät tarjoaa jäsenilleen neuvontapalveluja, koulutus- ja asiantuntijapalveluja, opintopiirejä ja kursseja, harrastus- ja virkistystoimintaa, mahdollisuutta tietokoneen käyttöön ja lehtien lukemiseen, raittiustoimintaa, tukipalveluja säännöllisten tapaamisten merkeissä sekä mahdollisuutta vapaaehtoistyöhön, palkkatukityöhön, työharjoitteluun ja työpajatoimintaan osallistumiseen. (Helsingin Työttömät 2011.)

Helsingin Työttömät toiminnan ylläpitoon tarvittava varainhankinta tapahtuu tarjoamalla erilaisia palveluja (pitopalvelua, laitevuokrausta) sekä osallistumalla vapaaehtoistyön voimin erilaisiin tapahtumiin toimimalla elokuva-avustajana tai myymällä yleisötapahtumissa kahvia ja ruokaa. Järjestö saa myös vastaanottaa lahjoituksia sekä rahoittaa toimintaa jäsenmaksuilla. Yhdistyksen jäseneksi voivat liittyä kaikki 15 vuotta täyttänyt Suomen kansalaiset tai ulkomaalaiset, jotka omaavat Suomessa kotipaikan. Yhdistyksen jäseneksi pääsee täyttämällä liittymiskaavakkeen ja suorittamalla vuoden jäsenmaksun, mikä on kuusi euroa, jäsenmaksun suorittamisen jälkeen saa jäsenkortin. (Helsingin Työttömät 2011.)

Työttömien työllistymistä pyritään Helsingin Työttömät -järjestössä edistämään työttömien omaehtoisella toiminnalla ja osallistumisen tukemisella, järjestö on matalan kynnyksen paikka, jossa on mahdollisuus saada yksilöllistä tukea ja neuvontaa urasuunnitelman tekemiseen. Järjestön toimintaan osallistumiseen kautta muiden samassa tilanteessa olevien ihmisten kohtaaminen ja vertaistuki, hyödyllisenä olemisen kokemukset, opiskelun ja erilaisiin työtehtäviin sekä vapaaehtoistyöhön osallistumisen kautta, vahvistivat työttömän henkilön luottamusta omaan selviytymiseen ja olemassa oleviin tai toihin.

Vuonna 2008 Helsingin Työttömät on käynnistänyt ELY- keskuksen rahoittaman Työllisyyspolku-hankkeen, jolla on ollut tarkoitus kiinnittää erityistä huomiota juuri pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen. Työllisyyspolunhankkeen vuositavoitteena on työllistää palkkatuella 20–30 henkilöä sekä saada työharjoitteluun, työvalmennukseen tai työkokeiluun 30–50 henkilöä vuodessa. Hankkeen lopullisena tavoitteena on työllistää mahdollisimman monia henkilöitä joko vapaille työmarkkinoille, valtiolle tai kaupungille. (Helsingin Työttömät 2011.)

Helsingin Työttömät yhteistyökumppaneina ovat Työ- ja elinkeinoministeriö sekä TE-toimistot, maahanmuuttajajärjestöt, muut työttömien yhdistykset ja muut yhdistykset, seurakunnat, ammatilliset oppilaitokset, aikuiskoulutuskeskukset, ammattijärjestöt, Helsingin yliopisto sekä yhteistyöyritykset, joiden toimintaan käydään tutustumassa työnhakuryhmien ja urasuunnittelun yhteydessä. (Helsingin Työttömät 2011.)

Vuoden 2010 toimintakatsauksen mukaan Helsingin Työttömät järjestön vakituisena palkattuna työntekijänä olivat toiminnanjohtaja ja lisäksi järjestössä työskenteli seitsemäntoista muuta palkattua henkilöä. Työharjoittelijoita ja työvalmennuksessa olevia oli yhteensä neljäkymmentäkaksi henkilöä, kuntouttavassa työtoiminnassa oli viisi henkilöä ja yhdyskuntapalvelua suoritti kolme henkilöä. Vuonna 2012 järjestössä työskenteli vakituisesti toiminnanjohtaja, ATK-vastaava sekä järjestön hallituksen puheenjohtaja, joka toimi myös koulutusvastaavana. Yhdistyksen asioita hoitaa hallitus, hallituksen varsinaisia jäseniä on kuusi sekä varajäseniä kaksi. (Helsingin Työttömät 2011 & 2012.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli perehtyä tutkittavien kokemusmaailmaan, etenemällä käytännön ilmiöistä yleiselle tasolle eli empiriasta teoriaan. Eskola ja Suoranta toivat kirjassaan esille, että hyvä tutkimus lähtee teoriasta ja palaa siihen. Laadullisessa tutkimuksessa edetäänkin useimmiten induktiivisesti eli aineistolähtöisesti, yksittäisistä havainnoista yleisimpiin väitteisiin. Teoriaa voi käyttää taustateorianana, jota vasten hankittua tutkimusaineistoa tarkastellaan, jolloin saadaan vastuksia tutkimusongelmiin. (Eskola & Suoranta 1998, 80–84).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Helsingin Työttömät järjestön jäsenten kokemuksia järjestön tarjoamista tuki- ja aktivointi palveluista ja näiden merkityksestä uudelleentyöllistymisessä. Opinnäytetyöni tutkimusongelmana oli selvittää, mitä kokemuksia työttömillä henkilöillä oli järjestön aktivointitoimenpiteistä. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä olivat:

Millaisia kokemuksia järjestön jäsenillä on järjestön tarjoamista tuki- ja aktivointipalveluista?

Millaisia kokemuksia järjestön jäsenillä on järjestön tarjoamien tuki- ja aktivointipalvelujen vaikutuksesta uudelleentyöllistymiseen?

4.2 Tutkimuksen aineisto ja analyysi

Tutkimuksessani haastattelin 2000-luvulla työttömäksi jääneitä sekä käytin taustateorianä ensisijaisesti myös 2000-luvulla julkaistuja tutkimuksia, katsauksia ja julkaisuja. Opinnäytetyön tutkimuksen aloittamiseksi vierailin Helsingin Työttömät -yhdistyksessä tutustumassa yhdistyksen toimintaan sekä tapaamassa yhdistyksen toiminnanjohtajaa ja muuta henkilökuntaa. Tutkimuksen toteutin vuonna 2012 tammikuussa teemahaastatte-

luin ja kohderyhmänä oli viisi henkilöä, joiden valintakriteereinä oli, että he olivat yhdistyksen työttömiä, työharjoittelussa olevia tai osa-aikatyöllistettyjä 2000-luvulla työtömäksi jääneitä jäseniä. Haastatelluista yksi oli alle kolmenkymmenen vuoden ikäinen sekä loput neljä olivat viidenkymmenen ikävuoden molemmin puolin. Kaikki haastateltavat olivat joutuneet kohtamaan elämänsä aikana joitain henkilökohtaisia kriisejä, kuten äkillinen kodin/tutun elinympäristön menetys lapsena/nuorena tai aikuisiällä, läheisten menetys tai sairastuminen, oma sairastuminen tai velkaantuminen.

Haastattelut sovittiin yhdistyksen työntekijöiden kanssa toteutettavaksi siten, että saavuin yhdistykseen tiloihin päiväksi paikan päälle haastattelemaan halukkaita haastateluun osallistujia. Haastattelut sovin yhteisessä tilassa niin, että järjestön työntekijä osoitti joitakin haastattelukriteerejä täyttäviä ehdokkaita, joista valitsin haastateltavat oman päätökseni mukaan. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja kun ehdokas ilmoitti kysyttäessään suostuvansa haastatteluun, haastattelu siirryttiin tekemään sitä varten varattuun erilliseen huoneeseen. Ennen tutkimushaastattelujen aloittamista, kerroin haastatteluun suostuneille tutkimuksen taustasta ja siitä, miksi haastateltavien kokemukset olivat minulle tutkijana arvokkaita ja järjestölle tärkeitä.

Kaikille haastateltaville annettiin mahdollisuus tutustua etukäteen seuraavaksi esitettäviiin kysymyksiin sekä kerrottiin haastattelujen nauhoittamisesta. Haastateltavaksi valikoitui sattumanvaraisesti neljä naista ja yksi mies. Haastattelut kestivät puolesta tunnista kolmeen varttiin, esitin haastateltaville kysymyksiä sekä annoin haastateltavien vapaasti kertoa kokemuksistaan, tarvittaessa esitin jatkokysymyksiä sekä palautin keskustelun aiheen piiriin. Vuorovaikutuksellisesti pidin tärkeänä mukavaa, luottamuksellista ja keskustelevaa ilmapiiriä sekä sitä, että haastateltava koki tullessa kuulluksi ja kohdelluksi siten, että hänen kokemuksiansa pidettiin tärkeinä ja arvokkaina. Tutkimukseni oli luonteeltaan hermeneuttinen ja narratiivinen, teemahaastatteluina toteuttamani haastattelut olivat dialogisia sekä vuorovaikutuksellisia siten, että haastateltaville jäi kuitenkin tilaa omien kokemusten ja ajatusten ilmaisemiseen sekä haastattelijana pystyin tekemään havaintoja ja kuuntelemaan. (Perttula 2009, 115–157).

Koska tutkimuksessani tarkoituksena oli tuoda esille ja korostaa erityisesti haastateltavien omia kokemuksia, käytin aineiston hankintamenetelmänä teemahaastattelua. Tuo-

men ja Sarajärven (2009) mukaan teemahaastattelussa edetään tietyn teeman mukaan hyödyntämällä tarkentavia kysymyksiä sekä vuorovaikutuksen syntyvät merkitykset. Lisäksi teemahaastatteluissa vapaalle puheelle, havainnoinnille, henkilöiden omille tulkintoille ja tuntemuksille pystytään antamaan tarpeeksi tilaa, joten koen sen palvelevan hyvin opinnäytetyöni tekemisessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–77).

Haastattelurunkoa laatiessani, tein kysymysluettelon sijan teema-alueuuttelon, johon varsinaiset haastattelukysymykset kohdistin (LIITE 1). (Hirsjärvi & Hurme 2001, 65–67). Haastattelurungon suunnittelu perustui opinnäytetyöni tutkimusongelmaan ja tutkimuskysymyksiin sekä pyrin Hirsjärven ja Hurmen (2001) ohjeistuksen mukaan panostamaan haastatteluteemojen suunnitteluun.

Tutkin opinnäytetyössäni ihmisten kokemuksia, millaiseksi he jokainen omalla kohdalla, ovat kokeneet järjestön tarjoamat palvelut. Psykologian professori Juha Perttulan (2002) mukaan kokemus on tajunnallinen tapa merkityksellistä niitä todellisuuksia, joihin ihminen on suhteessa, kokemus on sitä, mitä elämäntilanne kullekin ihmiselle tarkoittaa. Kokemus sisältää tajuavan subjektin, hänen tajunnallisen toiminnan sekä kohteen, johon toiminta suuntautuu. Kokemus merkitsee aistihavaintoa ja sen kautta syntyvää tietoa. Kokemus voi olla hetkellinen elämys tai sitten elämäkokemus, jonka kautta on karttunut elämänviisautta tai taitoja. (Perttula 2002, 115–157.)

Perttula tuo esille, että se, miten ihminen itse kokee oman elämän ja todellisuuden, tuottaa tietoa sekä se tieto tulee tutkijan taholta kuvata mahdollisimman samalla tavalla kun se esiintyy ihmisen omissa kokemuksissa. Tutkija tutkii tajuavan ihmisen ja aiheen suhteessa muodostavia merkityksiä sekä tutkijan ymmärrys kiinnittyy yksittäiseen tutkimukseen osallistuvien kokemukseen, sen vuoksi tutkimukseen osallistuvien henkilöiden valintaan tulee olla harkittua ja hankitun aineiston auttaa etsimään vastauksia tutkimuskysymyksiin. Perttulan mukaan kokemuksen tutkimisessa olisi olennaista saada haastateltavien luottamus sekä halu kuvata kokemuksiaan tutkijalle. Lisäksi tutkijalla tulisi olla myöhemmin mahdollisuus palata tutkimusaineistoon, esimerkiksi äänittämällä tai kuvaamalla haastattelut nauhalle. (Perttula 2009, 115–157).

Opinnäytetyössäni tutkimusmateriaalin analysointi tapahtui aineistolähtöisesti, jossa Eskolan ja Suorannan mukaan teoria rakennetaan empiirisestä aineistosta lähtien, käyttämällä jo olemassa olevaa perustietoa ilmiöstä taustateoriana. Tutkimusta palveleva teoria tukee tutkimuksen koko prosessia, se tuo opinnäytetyöhön tutkimuksellista näkökulmaa ja on tukena myös tutkimusaineiston analyysissä sekä raportin kirjoittamisessa. (Eskola & Suoranta 1998, 80–84).

Laadullisen analyysin yhteydessä tulee osata rajata ja litteroida analysoitava materiaalia siten, että se palvelisi tutkijaa ja liittyisi olennaisesti tutkimusongelmaan. Sisältöanalyysillä etsitään aineistosta merkitystä, joista lopuksi tehdään johtopäätöksiä sekä sen jälkeen tutkimusaineisto ryhmitellään aihepiirin mukaan ja tarvittaessa teemojen sisältä etsitään yhteisiä ominaisuuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–124.)

Litteroin tutkimusaineistoni siten, että kuuntelin nauhalta useita kertoja haastattelut ja kirjasin tietokoneelle kaikki viisi haastattelua sekä luokittelin aineiston teemahaastattelun teema-alueiden mukaan. Nauhoitetut haastattelut deletoin haastattelujen tietokoneelle kirjaamisen jälkeen. Hain kirjatusta aineistosta yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä tutkimusongelman ja tutkimuskysymyksien kannalta merkityksellistä tietoa ja vastauksia, jolloin pelkistetystä aineistosta syntyi uusia, tutkimusongelman kannalta olennaisia luokkia. Esimerkiksi alkuperäiset ilmaisut olivat:

Masennus tuli, töitä ei ollut...täällä minut otettiin niin ystävällisesti vastaan...jäin vuodeksi vapaaehtoiseksi ja pystyin hyödyntämän taitojani aikaisemmista työtehtävistä.

HeTy:ssä on kiva, kotona ajattelee vaan ongelmia, täällä tutustuu ihmisiin ja keskustele...

Alkuperäisten ilmausten pelkistämisen myötä syntyi alaluokka - tarpeellisuuden tunne ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Näistä taas syntyi yläluokka - henkinen ja sosiaalinen pääoma sekä osallistuminen. Ala- ja yläluokan yhdistäväksi luokaksi syntyi lopuksi uusi luokka - osallisuus. Abstrahoinnista tein esimerkin taulukkomuodossa (LIITE 2).

4.3 Tutkimuksen eettisyys

Kokemusten tutkiminen tapahtuu tutkijan toimesta ja on Perttulan mukaan sikäli subjektiivista. Kokemuksen tutkimisen metodien mukaan toimiminen korvaa kuitenkin subjektiivisen asenteen tieteellisellä ja objektiivisemmalla, jolloin tutkimuksen tavoitteet kokemusten tulkinnan suhteen toteutuvat. (Perttula 2009, 115–157.)

Tutkimuksen kohderyhmän viiden henkilön valintakriteereinä oli, että he ovat yhdistyksen jäseniä sekä vailla työtä 2000-luvulla. Valitsin haastateltavat oman päätökseni mukaan, haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja kun ehdokas ilmoitti kysyttäessä suostuvansa haastatteluun, haastattelu siirryttiin tekemään sitä varten varattuun erilliseen huoneeseen. Haastateltaville kerrottiin tutkimuksen taustasta sekä haastattelujen nauhoittamisesta ja kaikille haastateltaville annettiin mahdollisuus tutustua etukäteen seuraavaksi esitettäviin kysymyksiin.

Haastateltaville kerrottiin myös, että taustatietojen antaminen tutkimuksen käyttöön on vapaaehtoista sekä tutkimuksen tulokset esitetään sellaisessa muodossa, ettei yksittäisiä vastuksia tunnisteta. Tutkimustietojen luotettavuuteen vaikutti lisäksi se, että pyrin esittämään haastateltavien kokemukset ja tutkimustulokset totuudenmukaisesti sekä yritin noudattaa tutkimusmenetelmiä ja hyvää tutkimusetiikkaa.

On merkillistä, miten toisten ihmisten kokemukset todella vaikuttivat itseeni, haastatteluihin ja vierailuun toisen ihmisen elämässä kului 25-45 minuuttia, mutta kuultu ja koettu pitää vielä haastattelujen jälkeen voimakkaasti otteessa. Ehkä heidän kokemukset todella tavoittivat siis minut haastattelijana, toisaalta kääntöpuolena ja uhkana saattoi olla omien kokemusten ja tunteiden vaikutus tutkimustuloksiin, jonka vuoksi pyrin kiinnittämään erityistä huomioita siihen, ettei näin kävisi.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Kokemuksia järjestön aktivointipalveluista

Kaikki viisi henkilöä olivat saaneet järjestön kautta mahdollisuuden joko vapaaehtoistyöhön, työharjoitteluun, työkokeiluun tai olleet tukityöllistettyinä. Lisäksi he olivat osallistuneet järjestön toimintaan säännöllisesti osallistumalla keskusteluryhmiin, kursseille ja koulutuksiin, ruokailuun tai tekemällä vapaaehtoistyötä järjestön hyväksi. He olivat pystyneet käyttämään aikaisempia työelämätaitoja järjestön kautta järjestyneissä työ- ja vapaaehtoistyötehtävissään sekä kurssien vetämisessä.

Masennus tuli ja töitä ei ollut, täällä minut otettiin niin ystävällisesti vastaan... Jäin vuodeksi vapaaehtoiseksi ja vedin kursseja, pystyin hyödyntämään taitoja työtehtävistä... Olen tuntenut itseäni tarpeelliseksi ja näen tuloksia... (H 3)

Tutkimustulosten mukaan Helsingin työttömät -järjestön tärkeimmiksi aktivointipalveluiksi koettiin kaikkien haastateltujen taholta järjestön tarjoamat kehittymis- ja opiskelumahdollisuudet sekä mahdollisuus tehdä töitä tukityöllistettynä, työkokeilussa, työharjoittelussa tai vapaaehtoistyön parissa. Mahdollisuus saada työkokemusta ja tehdä töitä, toi sisältöä ja rytmiä kaikkien haastateltujen elämään sekä paransi jonkun verran joidenkin kohdalla taloudellista tilannetta. Ikävänä puolena koettiin, että työllistymismahdollisuudet järjestössä tai sen kautta muilla työllistäjillä, olivat vain määräaikaaisia, eivätkä usein johtaneet jatkotyöllistymiseen.

Työ on tärkeä, ellei ole töissä, ei voi elää hyvää elämää. Ei ole työkokemusta ja en ole saanut töitä, olen ollut HeTy:ssä työharjoittelussa... Saan opiskella tietokoneen käyttöä, opiskelu on kaikkein tärkein... Haluaisin opiskella lisää, koulunkäynti on jäänyt keskeen... nyt olen käynyt kielikursilla. (H 1)

Työ Hety:ssä oli pelastavana tekijänä, sain sisältöä elämäni... Itse en pysty harrastamaan mitään, eikä tarvitse matkustella Hakaniemeä pitem-

mälle... Seurakunnalta saa tukea ja sosiaalivirastolta, mutta ei aina jaksaisi kerjätä sieltä... (H 4).

Tukityöllistyminen hyvä juttu, työ (6 kk) on ollut mieluisa. En minä sen kummempia, mitä nyt joskus jonkun kanssa juttelen... minä en mihinkään atk-kursseille, enkä minä semmoisia, eikä päivällä kerkeä, ei edes kiinnostaa. Käsillä tehdään töitä, ei mitään koneita ja tekniikkaa... (H 2)

Kiva olla se aika minkä on ja sen jälkeen taas tyhjän päällä... Hyviäkin tarinoita on, että on työllistynyt. (H 3)

5.2 Kokemuksia järjestön tukipalveluista

Tulosten mukaan työllistämispalvelujen lisäksi kaikkien haastateltujen taholta tärkeiksi koettiin järjestön tarjoama yksilöllinen tuki ja vertaistuki sekä tärkeänä pidettiin järjestössä syntyvää henkistä ja sosiaalista pääoma. Järjestön tarjoama henkinen (mm. vertaistuki ja yksilöllinen tuki), fyysinen (mm. edullinen ruoka) ja psyykinen tuki (mm. kriisituki), koettiin kaikkien viiden henkilön taholta arvokkaaksi sekä kaikkien haastateltavien vastauksissa tuli esille järjestön rooli tukijana työttömäksi joutumisen jälkeen ja elämän kriiseissä. Järjestön toiminnan koettiin tuovaan sisältöä elämään sekä järjestön toimintaan osallistuessaan koettiin itseensä tarpeelliseksi. Järjestössä oli otettu ystävällisesti vastaan, yksilöllisyys työtehtävissään oli huomioitu, kaikkia oli kohdeltu arvokkaasti ja yksilöinä sekä yhdistyksessä oli hyvä ja aito ilmapiiri.

Hetyssä on kiva, kotona ajattelee vaan ongelmia, täällä tutustuu ihmisiin ja keskustelee... (H 1)

Tarpeellisuuden tunne ja psyykinen ja henkinen kuntoutuminen alkoi Hetyssä... henkinen potentiaali, että sinua tarvitaan, ihmisen pitää olla tarpeellinen. (H 5)

Kaikki tekee vähän kaikkea, mutta yksilöllisyys huomioitaan... (H 2)

Järjestöön tulovaiheessa yksilölliset keskustelut ja kohtaaminen järjestön toiminnanjohtajan kanssa koettiin ratkaiseviksi ja monella tapaa elämän käännekohdiksi. Ainakin kaksi henkilöä kokivat keskustelujen jälkeen toimintaan osallistumiseen suorastaan pelastavana tekijänä sekä kaksi haastatelluista kokivat järjestön paikkana, jossa heitä kohdeltiin kunnioittavasti ja hyvin. Lisäksi ainakin yhden haastateltavan vastauksissa tuli esille, että vaikka järjestöjen toiminta usein perustuu kristillisiin arvoihin, kyseisessä järjestössä ei pakoteta uskonnollisuuteen sekä huomioidaan monikulttuuriset taustat.

Se oli ratkaiseva kun tulin HeTy:yn, puoliso oli juuri kuollut... tulin HeTy:yn töihin, täällä joka päivä oli erilainen... (H 4)

HeTy pelasti, sain työn ja tykkään olla täällä. On hygieniapassi ja teen täällä kaikkea... (H 5)

Kolmannen sektorin toiminnalla on kristillinen pohja, mutta HeTy:ssä uskonnollisuuteen ei pakoteta.(H 4)

Yksilökeskustelut (mahdollisuus tulla kohdatuksi kunnioittavasti ja yksilönä) ja ryhmätapaamiset (vertaistuki ja yhteisöllisyys) järjestössä koettiin toimintakykyä edistävinä tekijöinä, vaikkakin omalla sosiaalisella verkostolla sekä aktiivisuudella, oli osan haastateltujen mukaan jonkun verran vaikutusta työttömyydestä selviytymiseen. Järjestö innosti aktiivisuuteen ja osallistumiseen sekä sai tällä tavoin toiminnallaan pikkuhiljaa aikaan jäsentensä kuntoutumisen ja lopulta yksilöllisen edistymisen oman elämän hallinnan ja/tai työllistymisen suhteen.

Jäin juttelemaan toiminnanjohtajan kanssa ja innostuin HeTy:n toiminnasta. Viime vuoden puolella vedin kurssia... nyt työttömyysrahalla HeTy:ssä töissä 6 h päivässä... Pysin kouluun ja koulutan itseäni... Rakastan elämäni, elän kun viimeistä päivää ja pidän itsestäni kaikin puolin huolta, en anna periksi, taistelen elämästäni... (H 5)

HeTy:ssä voi tehdä mitä osaa ja kysytään mitä haluat tehdä, kaikki tekee vähän kaikkea, mutta yksilöllisyys huomioidaan. Kurssinvetäjiä, käden tai-

dot ja arkiaskareet ... kaikki voi antaa jotain ja ovat arvokkaita. Olen osallistunut paljon atk kursseille ja ne ovat tärkeitä. (H 3)

Yksineläjän ottaa työttömyys koville, yhdelle liian paljon muutoksia ja huolia. Ei riittävästi energiaa tähän kaikkeen, mutta jos on hyvä sosiaalinen verkosto, siitä on apua. Itse tulee olla aktiivinen, tekee suunnitelman joka päiväksi ja buffaa itseensä. Sit kun saa töitä, pääsee sängystä töihin, ettei vaan jää kotiin, on niin helppoa jäädä kotiin ja kun ei ole pakko... Etsii tietoa ja töitä. (H 3)

Järjestön tarjoamat muut palvelut koettiin kaikkien haastateltujen taholta muun muassa tärkeiksi, erityisesti mahdollisuus osallistua tapahtumiin, harrastaa ja ruokailla edullisesti, koettiin tärkeäksi. Lisäksi tietotekniikan käytön ja lehdenluvun mahdollisuus sekä asiantuntijavierailijat koettiin merkittäviksi.

Ystävät ihmettelivät kun kannoin toiselta puolelta Suomea löytämiäni tyhjiä pulloja kotiin, mutta kun mä ostin niillä ruokaa... sitten kerran ystävä pyysi tänne mukaan syömään, kun on edullinen ruoka, jäin juttelemaan toiminnanjohtajan kanssa ja innostuin HeTy:n toiminnasta... (H 5)

Catering tuo meille myös rahaa, että pärjätään. Ollaan hengessä mukana ja osallistutaan yhdistyksen toimintaan ja autetaan. Ruokailu tärkeä. (H 3)

Olen osallistunut paljon atk kursseille ja ne ovat tärkeitä. Harrastuksia pitää olla myös työttömänä ja elämässä pitää pysyä kiinni... (H 5)

Yhdistyksen muuta toimintaa koskien yksi henkilö ehdotti parempien välineiden ja tilojen hankintaa sekä parempaa organisointia työtehtäviin järjestön työtoiminnassa. Yksi haastateltu henkilö toivoi enemmän tukia toiminnan järjestämiseksi ja toteuttamiseksi, kun Raha-automaattiyhdistyksen tuet kohdistetaan ensisijaisesti yhdistyksille, joilla on toiminnassa vahva kristillinen arvopohja.

Ei ole kunnan työsarkaa, kuka tekee mitään ...voisiko ajatella, että tietyt henkilöt tekee tietyt asiat viikoittain, mutta porukka vaihteleva...

järjestäytyminen hakoteillä... HeTy:lle, kunnan välineet esim. imurit ja siivoustarvikkeet ja ehkä tilat voisi olla vähän parempia...(H 5)

5.3 Kokemuksia järjestön palvelujen vaikutuksesta uudelleentyöllistymiseen

Uudelleentyöllistymisen ja sen edistämisen kannalta järjestöltä toivottiin kolmen henkilön taholta yksilöllisen urasuunnittelun ja työvalmennuksen lisäämistä ja laajempaa käyttöönottoa sekä jo työllistyneiden jälkiseurantaa ja sopeutumisen tukemista avoimille työmarkkinoille.

Työkkärissä olet vain numero, tulisi olla henkilö, joka ottaa huomioon yksilöllisen tilanteen ja voimavarat... Atk tärkeä kaikille, mutta jokaisella omat yksilölliset uratarpeet ja ohjaustarpeet, johon tarvitaan tukea, jotta työllistyy.(H 3)

Työhaun tukeminen ja ohjaus, tarvitaan henkilö siihen... Itse en alussa toivonut yksilöohjausta, katson ensiksi 6 kk ja katsotaan sitten, miten se jatko... (H 2)

Enemmän huomioita toivottiin kiinnitettävään pitkäaikaistyöttömien sopeutumiseen työmarkkinoille, työelämään siirtyneitä tulisi tukea henkisessä ja sosiaalisessa sopeutumisessa aivan erityisesti silloin, jos työllistymistä edeltänyt työttömyysjakso on ollut pitkä. Haastateltujen kokemusten mukaan työantajavierailuja järjestössä olisi saanut olla enemmänkin, yhteistyö työllistäjiin olisi saanut olla tiiviimpi ja tehokkaampi sekä resursseja toiminnan järjestämiseksi ja kehittämiseksi toivottiin olevan enemmän.

Ratkaisuna olisi, että firmat + 3 sektori enemmän yhteistyötä ja kontaktia, työnantajat HeTy:yn, tukisi työllistymistä ja työkokeiluja. Jälkiseurantaa, työttömän henkilön tukeminen ja sosiaalinen sekä henkinen sopeutumin työelämään. (H 3)

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Yhteenvetoa tutkimuksen tuloksista

Haastattelemiini ihmiset, joilla ei ollut tarpeeksi voimavaroja keskitettäväksi työhaakuun, eivät heidän omien kokemusten mukaan hyötäneet kovin paljon Työ- ja elinkeinoministeriön tarjoamista lakisääteisistä palveluista. Kuten Cronbergkin (2010) kirjassaan viittasi, työ- ja elinkeinotoimistojen toimintaan liittyvää byrokratiaa aiheutti tunteen kontrolloinnista sekä haastateltujen kokemusten mukaan heidän kriisejä ja elämäntilannetta vähäteltiin. Tällöin yhteistyö työ- ja elinkeinoviraston työntekijöiden kanssa ei välttämättä sujunut toivotulla tavalla sekä henkilöt kokivat tulleen kohdelluksi vain numerona muiden joukossa, mikä taas altisti vuorostaan työttömyyden pitkittymiselle, syrjäytymiselle sekä ongelmien lisääntymiselle entisestään. Leinonen (2010) kiteytti tutkimuksessaan hyvin työttömiin kohdistuvan suomalaisen viranomaisbyrokratian kirjoittamalla, että työttömän normalisointi ja kontrollointi näkyvät velvollisuuksina ja rajoitteina. Työttömän yksilöllisestä elämäntilanteesta riippumatta, velvollisuuksiin ja rajoituksiin on sitouduttava sekä työtön joutuu puolustautumaan yhteiskunnan organisaatiota vastaan ja selittelemään työttömyyttään ja valintojaan.

Viralliset lakisääteiset ja universaalit palvelut eivät tutkimustulosten mukaan olleet siis riittäviä tutkimukseen osallistuneille henkilöille, joilla oli elämässään kriisejä ja/tai ongelmia joillakin elämänhallinnan alueella. Kyseiset henkilöt tarvitsivat työttömäksi joututtuaan ja heidän työttömyyden jatkuessaan, yksilöllisempiä palveluja ja aktiivisempaa tukea edistyäkseen yhteiskuntaan takaisin liittymisessä sekä työnhaussa ja työllistymisessä. Harjun (2003) mukaan kolmas sektori on palvellut Suomessa usein juuri erityisesti palvelujen ja tukien väliinputoajia, terveysongelmista kärsiviä, pitkäaikaistyöttömiä, moniongelmaisia, elämän kolhimia sekä syystä tai toisesta yleensäkin vaikeimmin autettavia henkilöitä.

Järjestön jäseneksi liittyminen ja sen toimintaan osallistuminen oli antanut kaikille tutkimukseen osallistuneille tunteen osallisuudesta ja tarpeellisuudesta sekä tarjonnut

mahdollisuuden opiskella ja hankkia työkokemusta tukityöllistymisen, vapaaehtoistyön tai työharjoittelun kautta, mikä taas vuorostaan tuki työllistymismahdollisuuksia avoimille työmarkkinoille. Sijoittumista avoimille työmarkkinoille tulisi tutkimustulosten mukaan kuitenkin tukea entistä tehokkaammin lisäämällä resursseja ja yksilöllistä urasuunnittelua sekä yhteistyötä työelämäyhteistyötahojen kanssa. Myös jälkiseurantaan, jo työelämään siirtyneiden ja siirtyvien kohdalla, toivottiin järjestön panostavaan ja juuri erityisesti pitkäaikaistyöttömien kohdalla.

Pojjula ja Ahonen (2007) toivat esille, kuinka helposti työtön saattaa jäädä osattomaksi sosiaalisista suhteista, yhteiskunnallisista oikeuksista sekä miten jatkuva yhteiskunnan ulkopuolelle jääminen heikentää henkilön elämänhallintaa. Tutkimustulosten mukaan järjestö on toiminnallaan tukenut yhteisöllisyyttä ja tuottanut sosiaalista pääomaa sekä edistänyt osallisuutta. Lisäksi järjestö on jäsenten kokemusten mukaan tarjonnut tukea kriiseissä. Haastatellut henkilöt olivat liittyneet järjestön jäseniksi tilanteissa, jolloin heitä oli kohdannut elämässä henkilökohtainen kriisi ja heidän elämänhallinta jollain osa-alueella oli heikentynyt. Täten järjestöön liittyminen oli todennäköisesti ehkäissyt heidän syrjäytymistä sekä ongelmien ja terveysongelmien syntymistä tai lisääntymistä.

Kuten omassakin tutkimuksessani tuli esille, myös Hämäläinen ja Leskinen (2004) totesivat tutkimuksessaan, että työllistämistoimintaan osallistuminen ehkäisee syrjäytymistä sekä tukee osallisuutta ja lisää aktiivisuutta. Tosin myös Hämäläisen ja Leskisen tutkimuksesta nousi esille tarve yksilöllisempään urasuunnitteluun ja toive pitempiaikaisista työsuhteista. Niskanen ja Seppänen (2009) näkivät tutkimuksessaan työllistymisen ja työllistämistoiminnan tärkeimpinä hyvinvointivaikutteina taloudellisen tilanteen paranemisen sekä osallisuuden lisääntymisen, heidänkin tutkimuksissa tuli esille työttömän oma aktiivisuuden tärkeys työllistymisen suhteen sekä työttömien suurempi yksilöllisen tuen tarve. Ala-Kauhaluomala (2005) toi tutkielmassaan esille, että erilaiset työttömille tarkoitetut toimenpiteet ovat hyviä keinoja osallisuuteen ja työnhakutaitojen tukemiseen sekä työttömien aktivointisuunnitelman käyttö tukee myös yhteistyötä ja palvelujärjestelmän toimintaa.

Yksilöllisempi urasuunnittelu, eri sekoreiden toiminta ja vahva yhteistyö, innovatiivisempi työote sekä yleensäkin toiminnan kehittäminen asiakaslähtöisemmäksi, olisivat

aikaisempien tutkimusten ja tutkimustulosteni mukaan varsin merkityksellisiä keinoja tulosten aikaansaamiseksi. Helsingin Työttömät -järjestön toimintaperiaatteet ovat linjassa Eurooppa 2020 kehittämisstrategian ja suomalaisen työpoliittisen tutkimusohjelman 2008–2011 tavoitteiden kanssa sekä sosiaalinen pääoma on piilevänä läsnä myös Euroopan Unionin ohjelmista erityisesti alue- ja paikalliskehityksessä sekä työllisyyspolitiikassa. Kanaojan ja Simpuran mukaan (2000) kolmas sektori onkin saanut huomiota erityisesti työllistämispotentiaalinsa sekä yhteenkuuluvuuden edistämisen vuoksi – edellä mainituilla on suuri merkitys sosiaalipalvelujen tuottamisessa sekä syrjäytyneiden yhteiskuntaan takaisin liittämiseksi. Silti työttömyydelle ja sosiaaliselle syrjäytymiselle on monia syitä ja seurauksia sekä näiden ongelmien ratkaisemiseenkin tarvitaan eri toimijoiden sekä sektoreiden innovatiivista jatkuvaa yhteistyötä, tarkempaa vastuunjakoja ja aivan uudenlaista kumppanuutta.

6.2 Tutkimusprosessi ja tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusprosessi oli erittäin mukaansatempaava, vaikka päädyinkin tähän aiheeseen aluksi ensisijaisesti sen vuoksi, että halusin saada kokemusta ja näkemystä muulta alueelta, kuin vammaistyöstä, jota olen tehnyt yli kymmenen vuotta. Tutkimusprosessin käynnistyminen oli aluksi hidasta ja teoreettisen viitekehyksen kokoaminen eteni verkkaaisesti. Intoni tutkimustyöhön heräsi sekä tilanne muuttui merkittävästi tekemieni teemahaastattelujen jälkeen, jolloin koin saavani ajatuksia ja näkökulmia tutkimuksen tekemiseen sekä mielenkiintoista aineistoa tutkittavakseni. Haastattelujen jälkeen hahmotelin ja järjestelin tietoja muutaman päivän päässäni, jonka jälkeen minun oli jo suoras-taan pakko päästä käsittelemään hankkimaani tutkimusaineistoa.

Tutkimusaineiston käsittely prosessina oli haastavaa. Vähäinen tutkimuskokemukseni vaatii perusteellista ja jatkuvaa tutkimusteoriaan perehtymistä. Aineiston käsittelyn jälkeen kirjasin heti ylös ainakin itselleni (toivottavasti myös työelämäyhteistyötaholle) arvokkaat tutkimustulokset sekä saatoin opinnäytetyön kirjoittamisen siihen pisteeseen, että pystyin luovuttamaan sen opinnäytetyöni ohjaajalle tarkistettavaksi.

Pyrin tutkimuksessani noudattamaan hyviä tutkimuskäytäntöjä. Tutkimuksen luotetta-

vuus näkyi mielestäni tutkimustulosten ja tutkimukseen liittyvän teorian vastaavuudessa. Valitsemani tutkimusmenetelmä ja aineiston hankintamenetelmä palvelivat hyvin tutkimuksen tekemisessä ja tutkimusaineiston hankkimisessa. Kuitenkin vähäinen kokemukseni tutkijana tuli esille erityisesti teemahaastattelurungon tekemisessä, vahvempi teemahaastattelurunko ja tarkemmin mietityt teemahaastatteluun kysymykset, olisivat ehkä taanneet monipuolisemman ja laajemman tutkimusaineiston sekä lisänneet siten tutkimustulosten luotettavuutta ja arvoa.

Työelämäyhteisötahon tuki, järjestön jäsenten innokas osallistuminen tutkimukseen sekä heidän kaikkien yhteistyöhalu olivat mittaamattoman arvokkaat. Oli hienoa huomata, että opiskelijan tutkimustyötä pidettiin arvossa ja tuettiin, yhteistyökokemus oli kaikin puolin erittäin miellyttävä. Opinnäytetyön ryhmä- ja yksilöohjauksissa olen saanut ohjaajilta sekä merkittävää tukea että rakentavia kehittämissuhteita. Erityisen iso kiitos yksilöohjaajalleni, joka kärsivällisesti jaksoi minua kuunnella, kun innokkaasti edistyin tutkimuksessani sekä kannustaa, ohjata ja kyseenalaista, kun minä tai tutkimus sitä tarvitsimme. Tutkimusprosessi onkin tukenut ammatillista kehittymistäni yhteistyötaitoissa sekä tutkimuksen tekemisessä, mutta se on laajentanut myös näkemyksiäni sosiaali- ja terveystieteiden eri sektoreiden toiminnasta, yhteistyöstä ja vastuualueista.

6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksessa tuli esille, että järjestön tarjoamat opiskelu- ja työllistämispalvelut koettiin perustellusti, ja luonnollisesti jo järjestön toiminta-ajatuksenkin vuoksi, ylivoimaisen tärkeiksi. Mahdollisuus opiskella, kehittää osaamistaan hankkimalla työkokemusta työharjoittelun, työkokeilujen tai tukityöllistymisen kautta sekä sisällön saaminen elämään, koettiin kaikkien tutkimukseen osallistuneiden mielestä tärkeäksi.

Uudelleentyöllistymiseen liittyen haastatellut henkilöt kokivat, että entistä vahvempi ja yksilöllisempi urasuunnittelu, työelämävalmennus sekä pitkäaikaistyöttömien työelämään sopeutumisen säännöllinen seuranta, olisivat mahdollistaneet ehkä jopa useimpien järjestön jäsenten työllistymisen. Kuitenkin järjestön toiminta ja palvelut nykyisellään olivat vaikuttaneet haastateltujen henkilöiden kuntoutumiseen ja/tai elämäntilanteeseen

siten, että he pystyivät hankkimaan työkokemusta ja ainakin osalla heistä olisi ollut valmiuksia siirtyä tai he olivat siirtymässä avoimille työmarkkinoille.

Helsingin Työttömät nautti tutkimustulosten mukaan jäsentensä suurta luottamusta. Kaikki haastatellut henkilöt olivat liittyneet järjestön jäseniksi tilanteissa, jolloin heitä oli kohdannut elämässä henkilökohtainen kriisi, jolloin järjestöön liittyminen oli todennäköisesti ehkäissyt heidän syrjäytymistään ja ongelmien sekä terveysongelmien syntymistä tai lisääntymistä. Järjestön merkityksellisimmiksi tukimuodoiksi koettiin tutkimuksen mukaan järjestön jäsenilleen tarjoama vertaistuki ja yksilöllinen tuki sekä järjestössä syntyvä sosiaalinen ja henkinen pääoma. Järjestön kuntouttava ja yksilöä kunnioittava työote mahdollistivat tutkimustulosten mukaan edistymisen jokaisen yksilön elämässä ja/tai urasuunnittelussa.

Jatkotutkimuksien kautta olisi mielenkiintoista saada selville, mitä tuloksia syntyisi ja kuinka paljon henkilöitä järjestössä työllistyisi avoimille työmarkkinoille, jos järjestö saisi toiminnan kehittämiseen lisää resursseja ja/tai eri sektoreiden työllistämispalvelujen vastuualueet ja yhteistyö Suomessa määriteltäisiin tarkemmin. Olisi myös kiinnostava tietää, minkä verran järjestön jäseniä määrällisesti työllistyisi vuosittain avoimille työmarkkinoille sekä minkälaisia kokemuksia heillä on järjestön palveluista. Lisäksi olisi hienoa käynnistää järjestössä, tai miksi ei yhteistyössä eri sektoreiden työllistämispalvelujen kanssa, kehittämisprojekti koskien yksilöllisempää urasuunnittelua ja jälki-seuranta henkilöille, joilla olisi jo valmiuksia siirtyä työelämään sekä tutkia sitä kautta, mikä vaikutus toiminnan kehittämisellä olisi työttömien työllistymiseen.

LÄHTEET

- Ala-Kauhaluoma, Mika. 2005. Keppiä tai porkkanaa. Voidaanko aktivoinnilla vaikuttaa työttömien työllistymiseen ja hyvinvointiin.
<http://yp.stakes.fi/FI/arkisto/koulutus/index.htm>
- Castells, Manuel 1997. The Power of Identity. The information age: economy, society and culture. The other face of the Earth: Social movements against the new global order. Blackwell Publishers. 68–69.
- Cronberg, Tarja 2010. Uuden työn politiikka. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala. 13–20, 85–95.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. 19, 80–84.
- Harju, Aaro. 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Dark Oy. 9–15, 5–135.
- Helsingin Työttömät järjestö. 2012. Viitattu 15.04.2012. www.hety.fi
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu –teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino. 65–67.
- Järvensivu, Anu. 2004. Työpoliittinen aikakauskirja 2/2004. Proaktiivinen työvoimapolitiikka: tulevaisuuden työvoimapolitiittinen linjaus? 31–36. Viitattu 10.9.2011. www.mol.fi
- Loranca-Garcia, Santiago. 2000. Paikallisen sosiaalisen pääoman rakentaminen Euroopan unionissa - kumppanuudet ja kolmas sektori. Teoksessa Sosiaalinen pääoma: globaaleja ja paikallisia näkökulmia. Jouko Kananoja & Jussi Simpura (toim.). Jyväskylä: Gummerus. 71–87.
- Kauppinen Timo M.; Saikku, Peppi & Kokko, Riitta-Liisa. 2010. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Suomalaisten hyvinvointi 2010. Työttömyys ja huono-osaisuuden kasautuminen. Helsinki: Yliopistopaino. 234–247.
- Koistinen. Pertti. 1999. Työpolitiikan perusteet. Helsinki: WSOY. 149–154.
- Palola, Elina. 2010. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Suomalaisten hyvinvointi 2010. Euroopan uusi vuosikymmen. Helsinki: Yliopistopaino. 266–275.
- Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.). 2005. Kokemuksen tutkimus. Merkitystulkinta-ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 115–157.

- Pojjula, Soili & Ahonen, Riitta 2007. *Irtisanotut. Menetys, muutos ja selviytyminen*. Helsinki: Gummerus. 31–44.
- Pojjula, Soili 2003. *Miten selviytyä työpaikan menetyksestä*. Helsinki: Gummerus. 11–25, 63–76.
- Pylkkönen, Mia, Vuori, Jukka & Kääriäinen, Maija. *Terveenä työttömyydestä. Miten hallitset elämäsi?*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 7.9.2010. <http://www.mol.fi>.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi*. Helsinki: Gummerus. 72–77, 91–124.
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2011. *Työttömän oikeudet ja velvollisuudet*. Viitattu 10.9.2011. www.mol.fi
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2012a. *Työllisyyskatsaus. 2003-2011*. Viitattu 27.1.2012. www.tem.fi
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b. *Työvoima 2025. Työpoliittinen tutkimus 2007*. Viitattu 27.1.2012. www.mol.fi
- Valtion säädöstietopankki. *Työttömyysturvalaki 1290/2002*. Viitattu 10.9.2011. www.finlex.fi
- Valtiovarainministeriö. *Lissabonin strategia kasvun ja työllisyyden parantamiseksi. 2008-2010*. Viitattu 27.1.2012. www.vm.fi

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

HAASTATTELURUNKO:

Kokemuksia työttömyydestä

Kertoisitko milloin ja missä tilanteessa jouduit työttömäksi?

Työn merkitys

Mikä merkitys työllä on elämässäsi?

Kertoisitko miten työn menetys on vaikuttanut elämääsi?

Muistele mitä merkittäviä muutoksia elämässäsi on työn menettämisen jälkeen tapahtunut?

Kokemuksia järjestön tarjoamasta tuesta

Mitä tukea koet saaneesi osallistumalla järjestön toimintaan?

Mitkä järjestön tarjoamista palveluista ovat mielestäsi merkityksellisempiä?

Kertoisitko kokemuksestasi miten järjestön tarjoamat palvelut ovat tukeneet mielestäsi uudelleentyöllistymistäsi?

Henkilötiedot

Ikä, sukupuoli?

Liite 2. Abstrahoinnin esimerkki

Alkuperäinen aineisto	Abstrahointi/alaluokka	Abstrahointi /pääluokka	Yhdistävä luokka
<p>”Haluaisin opiskella lisää, saan opiskella tietokoneen käyttöä... Opiskelu on kaikkein tärkein... koulunkäynti on jäänyt keskeen... olen käynyt kielikursseilla.”</p> <p>”Sain koulutusta... oli piristävä.”</p> <p>”Sain koulutusta, minulla on nyt atk ajokortti...”</p>	Opiskeluhalu ja osaamisen lisääntyminen	Koulutus ja työelämätaitojen kehittäminen sekä ylläpito	Osaaminen
<p>”HeTy auttaa työttömiä, monesta paikasta hain palveluita, mutta täällä sain mahdollisuuden opiskella ja tukea sekä pääsin työharjoitteluun...”</p> <p>”Tukityöllistyminen hyvä juttu, työ ollut mieluista... hetu tekee paljon vapaaeht töitä ja catering hommia, hyödyllistä ja kivaa.”</p> <p>”Nyt työttömyysrahalla HeTy:ssä töissä 6 h päivässä...työ kestää vuoden.</p> <p>”Jäin työttömäksi, nyt 3 viikko menossa, tällä rauhallista tehdä töitä, joskus hoppua...”</p>	Työkokemuksen kertyminen, työn mielekkyys ja taloudellinen merkitys	Työkokemuksen saanti ja työllistymisen edistäminen	

Alkuperäinen aineisto	Abstrahointi/alaluokka	Abstrahointi /pääluokka	Yhdistävä luokka
<p>”Uudelleentyöllistymisen kannalta palvelu voisi olla yksilöllisempää, atk tärkeä lähes kaikille, mutta jokaisella omat uratarpeet ja yksilölliset ohjaustarpeet, johon tarvitaan tukea, jotta työllistyy. Kiva olla se aika minkä on ja sen jälkeen tyhjän päällä. Hyviäkin tarinoita on, että on työllistynyt...”</p>	<p>Yksilöllisempää palvelua, yksilöllistä ohjausta ja urasuunnittelua</p>	<p>Yksilöllinen urasuunnittelu ja jälkiseurantaa</p>	<p>Yksilöllinen urasuunnittelu</p>
<p>”Jälkiseurantaa, työttömän henkilön sosiaalisen sekä henkisen sopeutumisen tukeminen työelämään...”</p>	<p>Työllistyneiden jälkiseurantaa ja työelämään sopeutumisen tukeminen</p>	<p>Uudelleen – ja jatkotyöllistymisen aktiivisempi tukeminen</p>	
<p>”Firmat + 3 sektori enemmän yhteistyötä ja kontaktia, työnantajat Hety:yn, yrityksiin tulisi enemmän työllistymistä ja työkokeiluja.”</p>	<p>Tiiviimpi yhteistyö yritysten ja työnantajien kanssa</p>		

Alkuperäinen aineisto	Abstrahointi/alaluokka	Abstrahointi /pääluokka	Yhdistävä luokka
<p>”Masennus tuli ja töitä ei ollut, täällä minut otettiin niin ystävällisesti vastaan... Jäin vuodeksi vapaaehtoiseksi ja vedin kursseja, pystyin hyödyntämään taitoja työtehtävistä... Olen tuntenut itseäni tarpeelliseksi ja näen tuloksia, aitous...”</p> <p>”Olen osallistunut paljon atk kursseille ja ne ovat tärkeitä. Harrastuksia pitää olla myös työtömänä ja elämässä pitää pysyä kiinni...”</p> <p>”Terveysyistä tulin irtisanotuksi, jonka jälkeen työtön... Hety:ssä voi tehdä mitä osaa ja kysytään mitä haluat tehdä...”</p> <p>”Kaikki tekee vähän kaikkea, mutta yksilöllisyys huomioitaan...”</p> <p>”HeTy:ssä on kiva, kotona ajattelee vaan ongelmia, täällä tutustuu ihmisiin ja keskustelee...”</p>	<p>Tarpeellisuuden tunne Syrjäytymisen ehkäiseminen</p> <p>Mahdollisuus harrastaa</p> <p>Yksilöllisyyden huomioiminen</p> <p>Vertaistuki Syrjäytymisen ehkäiseminen</p>	<p>Henkinen ja sosiaalinen pääoma sekä osallistuminen</p>	<p>Osallisuus</p>

Alkuperäinen aineisto	Abstrahointi/alaluokka	Abstrahointi /pääluokka	Yhdistävä luokka
<p>”Oli terveysongelmia ja velkaa... Tarpeellisuuden tunne ja psyykkinen ja henkinen kuntoutuminen alkoi HeTy:ssä...”</p> <p>”Työttömyyden myötä tapahtui arvomuutos ja on uusi tärkeysjärjestys elämässä... HeTy oli pelastava tekijä. Rakastan itseäni ja elämäni, elän kun viimeistä päivää ja pidän itsestäni kaikin puolin huolta, En anna periksi, taistelen elämästäni, innostuin taas elämään ja lähdin kouluun.”</p> <p>”Työ Hety:ssä on pelastavana tekijänä, saa sisältöä elämään... se oli ratkaiseva kun tulin HeTy:yn, mies oli juuri kuollut...”</p> <p>”Ystävät ihmettelivät kun kannoin toiselta puolelta Suomea löytämiäni tyhjiä pulloja kotiin, mutta kun mä ostin niillä ruokaa... sitten kerran ystävä pyysi tänne mukaan syömään, kun on edullinen ruoka, jäin juttelemaan toiminnanjohtajan kanssa ja innostuin HeTy:n toiminnasta...”</p> <p>”Masennuin... täällä otettiin ystävällisesti vastaan...”</p>	<p>Tarpeellisuuden tunne</p> <p>Psyykkinen, fyysinen ja henkinen tuki</p> <p>Sisältöä elämään</p> <p>Yksilöllinen tuki, vertaistuki</p>	<p>Tarpeellisuus ja osallisuus</p> <p>Aktiivisuus ja elämäntilanne</p>	<p>Kuntoutuminen</p>

Liite 3. Työelämän yhteistyösopimus

DIAK ETELÄ • Helsinki • Järvenpää • Kauniainen DIAK ITÄ • Pielsämäki DIAK LÄNSI • Pori • Turku DIAK POHJOINEN • Oulu

SOPIMUS OPINNÄYTEYHTEISTYÖSTÄ

1. Toimeksiantaja

HELSINGIN TYÖTÖMÄT RY

Virasto/laitos/yksikkö

NOKIAN TIE 2-4

Lähiosoite

00510 HELSINKI

Postitoimipaikka

ANNA-MARIA KANTOLA

Yhteyshenkilö ja työelämäohjaaja

040 5080166

Puhelin

hity @ hity.fi

s-posti

2. Opiskelija(t)

UUSI-SEPPÄ

Sukunimi

HELENA

Etunimet

Lähiosoite

Puh. / s-posti

Helena.usi-seppa@
student.diak.fi

Sukunimi

Etunimet

Lähiosoite

Puh. / s-posti

Sukunimi

Etunimet

Lähiosoite

Puh. / s-posti

Diakoniammattikorkeakoulu
Helsingin yksikkö
Diakin yksikkö

Sorjonen

Tutkintonimike, johon tähtää

Kirsti Nieminen

Työn ohjaaja Diakissa

työvä elämä ja kohtuullinen työ -

Opinnäytteen nimi

Työttömien henkilöiden kokemuksia
johtajien tarjonnasta aktiivisista palveluista

3. Sopimuksen kohde

Opinnäytetyö suoritetaan tämän sopimuksen liitteenä olevan suunnitelman ja mahdollisen tutkimusluvan mukaisesti. Opiskelijalla on oikeus tehdä aineistosta opinnäytetyö ja julkaista työn valmistuttua opinnäytetyössä esitetyistä tiedoista artikkeleita.

3. Opiskelija sitoutuu

- noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia tutkimuseettisiä ohjeita hyvän tieteellisen käytännön periaatteista
- vaitiolovelvollisuuteen
- käyttämään toimeksiantajalta saamaansa aineistoa vain edellä mainittuun tarkoitukseen
- olemaan luovuttamatta ja julkaisematta aineistosta yksilöityjä tai yksilöitävissä olevia tietoja.

- toimittamaan valmiin opinnäytetyön toimeksiantajalle ja mahdollisuuksien mukaan esittelemään opinnäytetyön tuloksia toimeksiantajalle
- Tämä sitoumus on voimassa opinnäytteen valmistuttuakin

5. Toimeksiantaja sitoutuu

- mahdollistamaan aineiston hankinnan
- sitoutuu opastamaan opinnäytteeseen liittyvissä ammatillisissa kysymyksissä
- maksamaan opinnäytteestä aiheutuvia kustannuksia mahdollisen erillisen sopimuksen mukaisesti

6. Opinnäytesopimuksen purkaminen

Toimeksiantaja voi purkaa opinnäytesopimuksen, mikäli opinnäytetyö keskeytyy opiskelijasta johtuvasta syystä. Opiskelija voi purkaa sopimuksen, mikäli opinnäytetyön tekeminen on mahdotonta aineiston saannin ehtyessä tai muusta pakottavasta syystä. Jos opinnäytesopimus purkautuu, opinnäyteaineisto palautetaan toimeksiantajalle.

Tätä sopimusta on tehty kolme samansisältöistä kappaletta, yksi toimeksiantajalle, yksi opiskelijalle ja yksi Diakonia-ammattikorkeakoululle.

Päiväys

Helsingissä

Joulukuun 13 pänä 20 11

Allekirjoitukset

[Handwritten Signature]
Toimeksiantajan edustaja

ANNA-MARIA KANTOLA
nimenselvennys

[Handwritten Signature]
Ohjaava opettaja

KIRSTI NIEMINEN
nimenselvennys

[Handwritten Signature]
Opiskelija

Helena Uusi-Seppä
nimenselvennys

Liitteet

Liitteiden lukumäärä _____

Liitteiden otsikot